

DVOJMESAČNÍK SPOLKU PERMON MARIANKA

MARIANSKY PERMON

HISTÓRIA ♦ PAMIATKY ♦ ĽUDIA ♦ PRÍRODA

ROČNÍK I.

ČÍSLO: 1/JANUÁR - FEBRUÁR 2009

ZADARMO

Mariataľ

je históriou, prichádza

MARIANSKY

PERMON!

ČÍTAJTE NA STR. 12-13

Vážení čitatelia,
začíname tretí ročník vydávania spravodaj-
ja nášho spolku. Určite z titulnej strany ste
si všimli, že dochádza k výraznej zmene!
Áno, Mariatál skončil, prichádzame k Vám
s novým názvom dvojmesačníka spolku:
Mariansky Permon. Prečo a ktoré skutoč-
nosti k tomu viedli, uvádzame v samostat-
nom príspevku vo vnútri čísla.

Rovnako ako minulý rok, aj teraz sa
uchádzame o podporu našich priaznivcov
a sympatizantov 2 %-mi zo zaplatenej dane
z príjmov v roku 2008. Všetkým Vám, ktorí
sa pre nás rozhodnete, vopred ďakujeme.

Jozef Král, šéfredaktor

150 ROKOV
od založenia
bane na bridlicu
v Marianke
1859-2009

Spolok Permon Marianka
ďakuje všetkým svojim
priaznivcom a sympatizantom
za podporu aktivít v r. 2008.

Osobitne ďakujeme
manž. Kotlebovcov
zo Záhorskej Bystrice.
Veríme, že nám svoju
priazeň a podporu
zachováte aj v roku 2009
- jubilejnom roku pre baníctvo
v Marianke.

Ďakujeme!

Výbor Spolku Permon Marianka

TITULNÁ STRANA

Bez komentára.

E-MAIL spolku:

permon@marianka.eu

E-MAIL redakcie:

mariatal@marianka.eu

**Vyberáme zo záverov 13. rokovania Obecného zastupiteľstva
v Marianke, ktoré sa konalo 13. 11. 2008:**

**Obecné zastupiteľstvo v Marianke
uznesením č. 13/2008-4 k bodu č. 7**

nepotvrdilo

**výkon uznesenia č. 12/2008 - 8 z 12. rokovania
konaného dňa 16. 9. 2008, ktorým poslanci OZ
súhlasili so zápisom starého banského diela
-bývalá baňa na bridlicu v Marianskom údolí-
do Evidencie pamätihodností Obce Marianka
a ktorého výkon starosta obce
pozastavil dňa 24. 9. 2008.**

Ako hlasovali prítomní poslanci obecného zastupiteľstva?

Ing. Dušan MAKOVICKÝ
Ing. Marcel PORGES

Ing. Milan OLEXA
Ludovít JURÍČEK
Edita RADAČOVSKÁ
Ján MÓZA

Čo to znamená?

Niekoľkomesačné úsilie nášho spolku od podania návrhu (18. 3. 2008!)
na zápis starého banského diela v Marianskom údolí do
Evidencie pamätihodností Obce Marianka, bolo zmarené!!!

ZACHOVANIE A OCHRANA HISTÓRIE OBCE V PRAXI !

**Výpis zo zákona č. 49/2002 Z. z. z 19. decembra 2001
o ochrane pamiatkového fondu**

§ 14

Obec

(1) Obec utvára všetky podmienky potrebné na zachovanie,
ochranu, obnovu a využívanie pamiatkového fondu na území
obce.

(2) Obec

d) podporuje iniciatívy občanov a občianskych združení pri
ochrane pamiatkového fondu.

AD: ZÁPIS STARÉHO BANSKÉHO DIELA (alebo - prečo sa mýli poslanec Kopačka?)

V mesiaci december sme už v poradí tretí (!) raz v roku 2008 predložili Obci Marianka návrh na zápis objaveného starého banského diela v Mariánskom údolí do Evidencie pamätihodnosti našej obce. Prvý žiadosť sme podali 18. marca, druhú 12. septembra. Po všetkých neúspešných pokusoch dostalo sa nám „*vysvetlenia a výkladu*“ v obecnom spravodaji Mariatál č. 2/2008 od poslanca Kopačku, ktorý o.i. o sebe uviedol, že: *...“nie som odborníkom ani v baníctve, ani v histórii, ani v geológii, tobôž v histórii baníctva. Nevieť posúdiť či sa jedná o banské dielo alebo o obyčajnú pivnicu. I keď starú a rozlhlú, ale pivnicu. Toto rozhodnutie skutočne rád prenehám odborníkom.“*

Po prečítaní osembodových „*argumentoch*“ zdôvodňujúcich dôvod, prečo obec nevyhovela našim žiadosťiam o zápis sme prišli k presvedčeniu, že starosta ani poslanec Kopačka nepoznajú postup pri navrhovaní zaradiť niektoré prírodné, alebo činnosť človeka vytvorené diela do evidencie... Pýtame sa: *Aký skutočný dôvod mal starosta obce pre pozastavenie výkonu uznesenia OZ č. 12/2008-8 z 12. rokovania OZ konaného 16. septembra 2008? Podľa príslušného ustanovenie zákona o obecnom zriadení: “Starosta môže pozastaviť výkon uznesenia obecného zastupiteľstva, ak sa domnieva, že odporuje zákonu alebo je pre obec zjavne nevýhodné”. Naša otázka preto znie: Čím predložený návrh na zápis objaveného starého banského diela v Mariánskom údolí do Evidencie pamätihodnosti našej obce odporoval zákonu alebo v čom bolo prijaté uznesenie pre obec zjavne nevýhodné?!*

Starosta svoje dôvody pozastavenia uznesenia uviedol v “*Dôvodovej správe*” s tým, že: *“nie je doložené dokladmi, ktoré preukazujú opodstatnenosť zápisu starého banského diela do Evidencie pamätihodnosti Obce Marianka. Z toho dôvodu žiadam navrhovateľa Spolok Permon o predloženie dokladu, ktorý dokazuje opodstatnenosť návrhu. Doklad by mal veriť niektorý odborný garant, ktorý sa uvádza v dôvodovej správe k návrhu na zápis”. Svojský výklad právomoci starostu obce. A ozaj - prečo nebol poslanec Kopačka prítomný na rokovaní OZ konanom 18. novembra 2008? Jeho neúčast starosta nijako neospravedlnil a ten svojou neprítomnosťou vlastne spôsobil - podľa našich rozborov - neplatnosť aktu hlasovania o pozastavení uznesení, aj keď starosta si myslí niečo iné. Potvrdil to svojim podpisom uznesenia č. 13/2008 - 4 k bodu č. 7.*

Starostovi obce odporúčame naštudovať si § 13, ods. 7 zákona o obecnom zriadení a možno “*zistiť*”, kde došlo k porušeniu zákona. Očakávame, že obecné zastupiteľstvo na najbližšom rokovaní prehodnotí akt hlasovania o pozastavení uznesení. Hádám potom aj prehodnotí poslanec Kopačka svoje poďakovanie starostovi cit.: *“A tak ti starosta ďakujem, že si pochyboval a pozastavil výkon nášho umáňleného uznesenia”.*

Ďalej by bolo žiadúce, aby si aj predseda komisie životného prostredia preštudoval § 14, ods. 4. zákona č. 49/2002 Z.z. o ochrane pamiatkového fondu, ktorý znie:

Obec môže rozhodnúť o utvorení a odbornom vedení evidencie pamätihodností obce. Do evidencie pamätihodností obce možno zaradiť okrem hnutelných vecí a nehmuteľných vecí aj kombinované diela prírody a človeka, historické udalosti, názvy ulíc, zemepisné a katastrálne názvy, ktoré sa viažu k histórii a osobnostiam obce. Zoznam evidovaných pamätihodností obce predloží obec na odborné a dokumentačné účely krajskému pamiatkovému úradu; ak ide o nehmuteľné veci, predloží zoznam aj stavebnému úradu.

Ziadna povinnosť (resp. právo) požadovať nejaké doklady “*preukazujúce opodstatnenosť návrhu*”. Všetky nami predložené návrhy na zápis obsahovali prílohy, ktoré sú jasným dokladom o odbornosti návrhu. Nikto nežiada od ktoréhokolvek predstaviteľa samosprávy, aby bol odborníkom v každej oblasti. Obci nič nebránilo schváliť predložený návrh a postúpiť ho ďalej, ale... Ani vo sne nám nešlo na um, že starosta a poslanci budú “*zastupovať*” odborníkov z oblasti pamiatkovej starostlivosti a ako neodborníci budú požadovať od predkladateľa odborné posudky! Pritom najmenej dvaja jeho členovia sú odborne vzdelaní na to, aby mohli predpokladať viac ako s istotou, že ide o banské dielo - Mgr. Roman Lehotský (geológ) a Doc. Ján Sand, (bývalý banský technik).

Kolektívne (je jasné z tónu článku, že je spoločným dielom viacerých „*odborníkov*“) úvahy poslanca Kopačku, predsedu komisie životného prostredia o tom, že sa nejedná o banské dielo, ale o pivnicu, sú na str. 5 zhrnuté do siedmich bodov. Sú ovplyvnené priznanou neodbornosťou autora a jeho “*pomocníkovi*”. Staré banské dielo sa nachádza na cirkevnom pozemku a dobývacie priestory svedčia o snahe pavlínskeho rádu, ktorý prakticky 400 rokov tvoril históriu pútnického miesta, získavať tu bridlicu ako materiál pre kláštor a jeho budovy na vlastnom majetku. V 18. storočí sa ešte nezažilo priemyselne (“*šifrová jama*” ešte neexistovala - o jej intenzívnu exkaváciu sa postaral až podnikateľ Eugène Bontoux v polovici 19. storočia) a tak bolo pohodlnejšie ťažiť stavebný materiál v blízkosti kláštora. Keď sa začalo s hĺbením štólne a razením komôr, marianske kaplnky ešte nestáli!

Zaklenutie vstupného priestoru nad nehlbokou štólňou - považovali ju zrejme vtedy za studňu, lebo na jej dne bola spodná voda - bolo urobené pre budúcu pivnicu bez toho, aby niekto predpokladal, že jej pokračovaním je, aj keď “*iba 40 metrov dlhá*” (podľa autora) baňa na bridlicu. Uvedomme si, že v čase, keď Jozef II. zrušil v r. 1786 pavlínsky rád, táto štólňa už existovala. V kaplnkách, ktoré sú t. č. v rekonštrukcii, je použitá marianska bridlica v oltárikoch, ale aj v murive. Pri úprave ich okolia sa odhalili pri zemných prácach odpadové zvyšky bridlice z banského diela za III. kaplnkou.

A čo sa týka bývalého bridlicového lomu v Panskom lese a poslaneckého “*náreku*” nad jeho osudom ako technickej pamiatky!? Určite ani jeden z členov spolku nespochybnuje aktivity ochrancov v sedemdesiatych rokoch minulého storočia pre jeho záchranu. **Ani jeden z členov spolku však nebol tým, kto dal “šifrovú jamu” vyplniť a zaliť bahnom z praných štrkov príslušného kameňolomu!** A poslanec Kopačka - čo vôbec vedel o Marianke a jej histórii v tých rokoch? Pokiaľ sú naše informácie správne, v tom čase nebol obyvateľom obce (a bol o 40 rokov mladší...) Občania Marianky nevedia o jeho aktivitách v prospech obce z toho obdobia. Pamätajú sa však na jeho aktivity “*v kauzách*” okolo Panského lesa a “*kontaminovanej zeminy*” v lokalite Nad Bednárovým. **Rovnako jeho súčasná “angažovanosť” vo veci “staré banské dielo” nápadne pripomína jeho “postupy” z uvedených “káuzy”.** A naozaj - ako sa darí práca komisii, ktorej je predsedom?

Členom Spolku Permon sa zdá, že ich aktivita komisii “*nevoní*”. Jej cieľom je zabrániť za každú cenu snahe o vznik technickej pamiatky v Mariánskom údolí a s použitím všetkých prostriedkov “*zabezpečiť*” jeho nedotknulosť?! A keď ešte k tomu pridáme osobnú antipatiu voči bývalému starostovi, dielo je dokonané! Čomu sa autor bráni? Objasňovaniu histórie obce? To sú podľa nás hlavné dôvody, prečo nás autor príspevku doslova vyháňa s našimi aktivitami von z Mariánskeho údolia! Je pritom zaujímavé, že spoločnú reč o záchrane starého banského diela a jeho postupnej obnove sme našli skôr so správcom pútnického miesta, než s niektorými volenými predstaviteľmi obce!

V návrhu “*Plánu činnosti spolku na rok 2009*” máme úlohu spracovania architektonickej štúdie okolia bývalej “*šifrovej jamy*”. Informačnú tabuľu, ktorá by oznamovala turistom a iným záujemcom fakty o histórii ťažby bridlice na tom mieste, je možné osadiť už na jar roku 2009. Autor príspevku sa pýta: “*Nestálo by za to oprášiť starú zmluvu o spolupráci zo 17.6.2002 medzi investorom Domstaving 2000 a.s. a obcou Marianka?*”. Samozrejme, že áno. Každého rokovania o naplnení jej ustanovenia o ochrane zostatkov bývalého lomu na bridlicu sme pripravení sa zúčastniť a podporiť každé rozumné riešenie.

K poslednému odst. autora príspevku, cit: “*Podľa mňa by stálo za to sprístupniť širokej verejnosti náučný chodník na mieste, kde sa bridlica skutočne ťažila a nehľadať ľahšie náhradné riešenia inde.*” len jedna poznámka: **Nehľadáme žiadne ľahšie náhradné riešenia inde. Hľadáme, objavujeme a objasňujeme históriu obce bez rozdielu a akýchkoľvek “odporúčaní”, vrátane Vášho.** V tomto smere je naše stanovisko jasné.

Text : Ján Sand, Jozef Král

NÁVRH PLÁNU ČINNOSTI SPOLKU NA ROK 2009

Akcie z príležitosti 150. výročia začatia priemyselnej ťažby a spracovania marianskej bridlice:

odborný seminár s medzinárodnou účasťou "Bridlica - čierny mramor v strednej Európe",

3. - 4. jún

vydanie brožúry o histórii baníctva v obci,
v priebehu roka, Marianka

vydanie poštovej príležitostnej pečiatky,
september, Marianka

vydanie známky s personalizovaným kupónom,
september, Marianka

výstava historických máp a dobových pohľadníc obce.
máj - jún, Marianka

Ďalšie akcie:

zasadnutia výboru spolku s možnosťou účasti členov spolku,
v priebehu roka, Marianka

členská schôdza,
min. dvakrát v priebehu roka, Marianka

bádatelsko - výskumná činnosť na zdokumentovanie bývalej ťažby a spracovania marianskej bridlice,

priebežne v priebehu roka

spracovanie architektonickej štúdie "Bývalá baňa na bridlicu - Panský les",

apríl - jún, Marianka

vlastivedná vychádzka do Malých Karpát s prednáškou,
priebežne v priebehu roka

prezentačná akcia pre verejnosť,
december, Marianka

exkurzia do Paleontologického múzea vo Viedni,
v priebehu roka, Viedeň

sprievodcovské služby po pamiatkach obce,
priebežne v priebehu roka, Marianka

brigáda členov spolku pri úprave okolia bane na bridlicu,
priebežne v priebehu roka

zbierková činnosť hornín a minerálov Malých Karpát,
priebežne v priebehu roka

účasť na XIII. ročníku Medzinárodného festivalu vodníkov a medzinárodnej súťaži vo varení dunajskej rybacej polievky,

jún, Bratislava

pravidelná aktualizácia webovej stránky spolku,
priebežne v priebehu roka

vydávanie dvojmesačníka Mariansky Permon,
priebežne v priebehu roka

jubilejná V. výstava húb s exkluzívnou sprievodnou akciou,
september - október, Marianka

účasť na šachtágoch baníckych spolkov a cechov v rámci SR,
na základe pozvánky,

stretnutia s baníckymi spolkami SR spojené s výmenou skúseností,
priebežne v priebehu roka

účasť na 2. stretnutí slovenských banských miest a obcí,
september, Handlová

účasť na Salamandrových dňoch 2009,
september, Banská Štiavnica

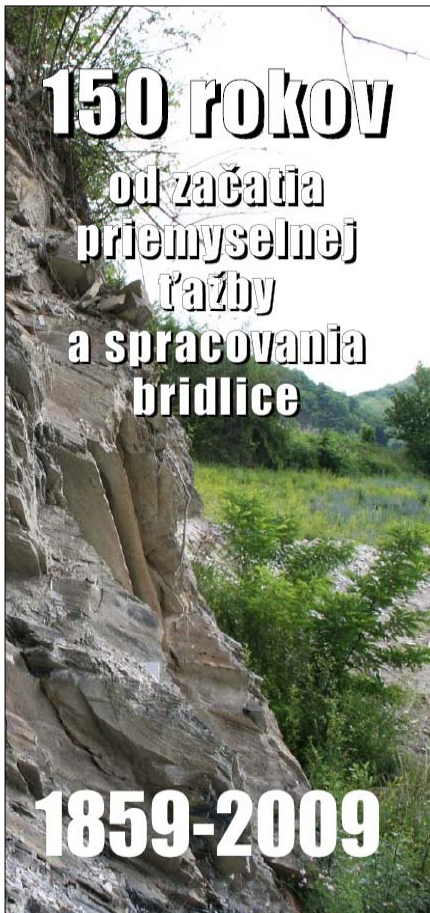
účasť na zasadnutiach Rady Združenia baníckych spolkov a cechov Slovenska.
na základe pozvánky

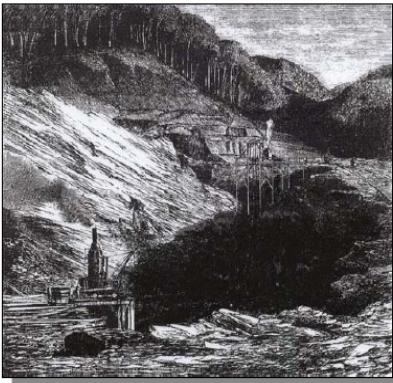
Poznámka:

Návrh Plánu činnosti spolku na rok 2009 bude prejednaný na členskej schôdži spolku začiatkom roku 2009. Schválený plán činnosti zverejníme v najbližšom čísle nášho spravodaja.

Spolok Permon Marianka

Banická Marianka

Po stopách histórie priemyselnej ťažby
a spracovania bridlice

DO VAŠEJ POZORNOSTI!!

NOVINKA - PROPAGAČNO-INFORMAČNÉ SKLADAČKY!

Prvý komplexný materiál o ťažbe a spracovaní bridlice v Marianke!

Z príležitosti 2. výročia založenia spolku a 150 rokov od začatia priemyselnej ťažby a spracovania bridlice v Marianke, vydali sme dve skladačky - *obr. vlavo*. Každá skladačka je zložená z formátu A4 s obsahom podľa titulky príspevku. Skladačky sme prvýkrát predstavili na stretnutí, ktoré sa konalo 29. 11. 2008. Záujemcovia ich môžu získať členov výboru.

DOTÁCIA Z ROZPOČTU OBCE NA ČINNOSŤ SPOLKU V ROKU 2008

Uznesením č. 9/2008 – 7 k bodu č. 7 z 9. rokovania Obecného zastupiteľstva v Marianke konaného dňa 26. marca 2008 bola nášmu spolku schválená dotácia z rozpočtu obce na činnosť v roku 2008 vo výške **10 tis. Sk**. Dotácia bola použitá na zhotovenie 65 ks propagačných stolových vlajok - *rubová strana: zeleno-čierna pásy s logom spolku, lícová strana: biely podklad s erbom Obce Marianka* a spracovanie architektonickej štúdie "Banské dielo Marianka - Portál", autor: Ing. arch. Marek Šeregi. Štúdia bola spracovaná v troch výtlačkoch + CD pre: spolk, obec a správcu pútnického miesta. Z dotácie bolo vyčerpaných **9 950,- Sk**, nevyčerpaná čiastka vo výške **50,- Sk** bola poukázaná na účet obce.

BANSKÉ DIELO MARIANKA » PORTÁL «

ARCHITECTONICKÁ ŠTÚDIA
PRE O.Z. PERMON, MARIANKA
VYPRACOVANÉ
ING. ARCH. MAREK ŠEREGI © 2008

NÁVŠTEVA PRIATEĽOV Z ČESKEJ REPUBLIKY!

26. november 2008

BUDIŠOV NAD BUDIŠOVKOU MESTO BRIDLICE

V roku 2007 a 2008 sme vykonali dve návštevy do lokality bývalej ťažby a spracovania bridlice v Českej republike, konkrétne v okolí mesta Budišov nad Budišovkou. Aj napriek tomu, že pri príprave a vykonaní prvej návštevy v roku 2007 sme sa obrátili na neznámych ľudí, dostalo sa nám veľmi milého a priateľského privítania a pozornosti, ktorá nám bola venovaná zo strany českých priateľov a v plnom rozsahu sa nadviazané kontakty prehĺbili počas druhej návštevy v roku 2008.

Sme veľmi radi, že naša iniciatíva našla podporu u našich českých priateľov, z ktorých iniciatívy sa pripravila návšteva v našej obci so záujmom pre partnerskú spoluprácu medzi mestom Budišov nad Budišovkou a Obcou Marianka v rôznych oblastiach výkonu samosprávy, medzi združeniami, školami a pod. Pred stretnutím - konkrétne 3. novembra 2008 sme Obci Marianka predložili *Návrh Zmluvy o partnerskej spolupráci* - jej znenie nájdete na webovej stránke nášho spolku: www.marianka.eu

Delegácia mesta Budišov nad Budišovkou v zložení: **p. Rostislav Němec**, 1. miestostarosta mesta, **p. Bc. Markéta Dobešová**, vedúca byt. hospodárstva, stavebného, životného prostredia, výstavby, územného plánovania mesta a **p. Petr Andrlé**, riaditeľ Podnikateľského Informačného Centra Bruntálska a predseda OS Vlastenecký poutník sa najskôr stretla na Obecnom úrade v Marianke so starostom obce, poslancami OZ p. Radačovskou a Ing. Porgesom. Za náš spolok boli prítomní, predseda spolku, Doc. Sand a člen výboru p. Král. Stretnutie pokračovalo prehliadkou Marianskeho údolia a bolo ukončené spoločným obedom v Pútnickom mlyne.

Zúčastnené strany počas stretnutia konzultovali množstvo námietok novej budúcej spolupráce, od cezhraničnej spolupráce v rámci projektov EÚ, až po spoluprácu na miestnej úrovni.

Výsledkom prvého stretnutia bol záver, že zúčastnené strany spracujú a vzájomne si vymenia spoločné styčné body vzájomnej spolupráce, ktoré budú bližšie rozpracované do konkrétnych námetov partnerskej spolupráce. Návrh aktivít a tém Spolku Permon Marianka pre partnerskú spoluprácu mesta Budišov nad Budišovkou a Obce Marianka, ktoré sme spracovali a predložili Obci Marianka *prinášame v plnom znení na ďalšej strane.*

Zostáva nám len veriť, že spolupráca zmluvných strán v roku 2009 vyústí so konkrétnou partnerskou zmluvou.

Fotografie a text: Jozef Král

Naši hostia z Českej republiky - zľava: p. Petr Andrlé, p. Rostislav Němec a p. Markéta Dobešová

Začiatok stretnutia v priestoroch obecného úradu

Zastávka na prechádzke po Marianskom údolí

SPOLOK PERMON MARIANKA

Borinská ul. č. 12, 900 33 Marianka

www.marianka.eu, permon@marianka.eu

Obec Marianka
Školská ul. č. 32
900 33 Marianka

V Marianke, 10. 12. 2008

Vec

Návrh aktivít a tém Spolku Permon Marianka pre partnerskú spoluprácu mesta Budišov nad Budišovkou a Obce Marianka

Na základe iniciatívy nášho spolku v rokoch 2007- 2008 sa dňa 26.11.2008 uskutočnila v našej obci návšteva zástupcov mesta Budišov nad Budišovkou (Česká republika) s cieľom nadviazania partnerskej spolupráce s našou obcou.

Počas návštevy sa zástupcovia samospráv a Spolku Permon Marianka zhodli v názore, že existujú spoločné styčné body vzájomnej spolupráce, ktoré je potrebné bližšie rozpracovať do konkrétnych námetov pre spoluprácu zúčastnených strán. Za základné východisko vzájomnej spolupráce považujeme, že mesto Budišov nad Budišovkou a Obec Marianka historicky spája ťažba a spracovanie bridlice s najväčším rozvojom v druhej polovici XIX. storočia. Lokality ťažby a spracovania bridlice v okolí mesta Budišov nad Budišovkou patrili v tom čase medzi najväčšie v Európe, lokalita ťažby a spracovania bridlice v Marianke bola najvýznamnejšou v bývalom Rakúsko-Uhorsku a jej výrobky preslávili našu obec v Európe, Oriente, ale aj v Amerike.

Spolok Permon Marianka víta a podporuje iniciatívu mesta Budišov nad Budišovkou pre začatie spolupráce zúčastnených strán a predkladá Obci Marianka návrh svojich aktivít a tém, ktoré plánuje v rámci cieľov svojej činnosti rozvíjať v budúcej partnerskej spolupráci:

1. Pre predstavenie našej obce v Budišove nad Budišovkou navrhujeme prezentáciu pod názvom „Predstavujeme sa partnerom alebo Marianka historická a súčasná“. Do prezentácie prispejeme našimi prezentáciami: Marianska bridlica, Minerály a horniny Marianky a okolia, Netopiere opustených banských diel, Pamiatky, príroda a okolie Marianky a pod.

2. Participáciu nášho spolku pri rôznych výstavných a prezentačných akciách.

3. Spolupráca s Múzeom bridlice, jediným múzeom toho druhu v Českej republike, ktorého zriaďovateľom je mesto Budišov nad Budišovkou.

4. Prizvanie zástupcov mesta Budišov nad Budišovkou na 2. stretnutie baníckych miest a obcí Slovenska, ktoré sa bude konať v Handlovej, aby sme spoločne vystupovali ako obce, ktoré viaže spoločná história pri ťažbe a spracovaní bridlice.

5. Spreádzanie našich partnerov po Marianke a Malých Karpatoch (história, baníctvo, hrady, zámky, zrúcaniny, hubárske, paleontologické a mineralogické lokality a pod.).

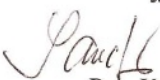
6. Propagácia spoločných aktivít na webovej stránke spolku a v informačnom spravodaji spolku Mariatál.

7. Spoločné propagačno – vydateľské aktivity z histórie a súčasnosti partnerských strán.

8. Výmena skúseností, vzájomné návštevy.

Žiadame Obec Marianku, aby vyššie uvedené návrhy a aktivity nášho spolku zahrnula do komplexného materiálu obce pre ďalšie stretnutie zúčastnených strán ako základný podklad budúcej spolupráce.

**S pozdravom
ZDAR BOH**

SPOLOK PERMON MARIANKA
Borinská ul. č. 12
900 33 Marianka
IČO: 37929674

Doc. Ján Sand
predseda

MARIANKA, AKO JU MOŽNO NEPOZNÁTE

ALEBO

SPOZNAJTE HISTÓRIU A SÚČASNOŠŤ OBCE, KTORÁ JE VAŠIM DOMOVOM

Pod vyššie uvedeným titulom a podtitulom sme z príležitosti 2. výročia vzniku Spolku Permon Marianka a sviatku sv. Barbory, patrónky baníkov pripadajúcom na 4. december, zorganizovali propagačnú akciu z jednotlivých oblastí činnosti nášho spolku.

V prvej prednáške predseda spolku oboznámil prítomných s našimi cieľmi, akciami, ktoré sme organizovali v rokoch 2007 a 2008. Súčasne spomenul akcie, ktoré plánujeme realizovať v roku 2009 - jubilejnom roku pre baníctvo v obci.

Druhú prednáška bola venovaná histórii našej obce. Člen výboru spolku, p. Král sa venoval predstaveniu webovej stránky spolku. Možno si to mnohí z obyvateľov obce ani neuvedomujú, ale v obci je množstvo pamiatok sústredených na pomerne malom priestore, ktoré nám môžu iní len závidieť... Mnohé z nich boli obnovené, ďalšie čaká ich obnova, ale zostávajú aj niektoré zabudnuté. Napr. kríž na Bystrickej ul. - bývalý pútnický chodník zo Záhorskej Bystrice.

V poradí tretej prednáške, predseda spolku p. Ján Sand a tajomník spolku, Mgr. Lehotský objasnili - na základe zistených faktov z rôznej literatúry a archívnych dokumentov - začiatky dobývania bridlice - známeho to nerastu, ktorý preslávil našu obec nielen doma, ale aj za hranicami, až v Egypte, Severnej Amerike. Prednášku sprevádzala prezentácia - premietanie dobových obrázkov a fotografií, ktorú zostavili členovia výboru spolku a ktorá už zaujala účastníkov konferencie "Nerastné bohatstvo v lomoch II. Západné a Východné Slovensko", ktorá sa konala 25. júna 2008 v Banskej Štiavnici.

Obraz striedal obraz, zaujímavé fakty naberali na pútavosti. Ešte viac sa však priestoru dostalo ukázkam z umenia jaskyniarskeho - umenia, ktoré má aj svoj ochranný úžitok! Roman Lehotský vo štvrtnej prednáške v programe stretnutia, uviedol prítomných do sveta netopierov. Tých, pre mnohých z nás záhadných lietajúcich "potvoriek", ku ktorým sa viaže mnoho povier - a aj nezmyselných tvrdení. Musíme vedieť, že sú užitočné - lovia hmyz a komáre, ktoré sú pre nich priam pochúťkou... Že nocujú a zimujú nielen v jaskyniach, ale ich zaujímajú aj opustené staré banské diela, veže, pukliny, škáry, dutiny stromov a - čuduj sa svete - aj medzery medzi panelmi našich prefabrikovaných domov...

V rámci praktickej ukážky si mohli prítomní prehliadnúť jednotlivé časti jaskyniarskej výstroje a výzbroje. Pravdepodobne spoločenský dom bol svedkom prvého praktického zapálenia karbidovej lampy!

Minerály a horniny Marianky a jej okolia v poradí piatej prednáške predstavil Mgr. Lehotský. Na viac ako 50 (!) obrázkoch mohli prítomní obdivovať krásu malokarpatských minerálov a hornín, známych našim geológom a mineralógom, málo však o nich vedia naši občania. Sme presvedčení, že táto prednáška prispela k ich propagácii. Viacerí z prítomných si pritom určite spomenuli na krásnu expozíciu minerálov a hornín Malých Karpát, ktorá bola sprievodnou akciou IV. výstavy húb.

Poslednou - v poradí šiestou - prednáškou spojenou s premietaním diapoziťívov programu stretnutia bola hubárska tematika. To, že Marianka a jej okolité lesy sú doslova hubárskym rajom, potvrdzujú úspešné výstavy húb. Predseda spolku a vášnivý hubár, Ján Sand, predstavil viac ako 40 druhov húb, ktoré rastú v okolí Marianky a občania ich zbierajú nielen pre potešenie, ale predovšetkým na konzum...

Sobota
29. november 2008
o 15.00 hod.

Spoločenský dome v Marianke

Program:

Doc. Ján Sand
KTO SME, ČO SME DOSIAHLI
A AKÉ SÚ CIELE NÁŠHO SPOLKU

Jozef Král
SPOZNAJTE
HISTÓRIU A SÚČASNOŠŤ
VÁŠHO BYDLISKA
ALEBO ZA PAMIATKAMI NAŠEJ
OBCE

Jozef Král, Mgr. Roman Lehotský,
MARIANSKA BRIDLICA
- GEOLÓGIA, HISTÓRIA,
ŤAŽBA, SPRACOVANIE
A PERSPEKTÍVA

Mgr. Roman Lehotský
NETOPIERE OPUSTENÝCH
BANSKÝCH DIEL
VÝSTROJ A VÝZBROJ
DO PÓDZEMIA

Mgr. Roman Lehotský
MINERÁLY A HORNINY
MARIANKY A JEJ OKOLIA

Doc. Ján Sand
MARIANKA A JEJ OKOLIE - RAJ
HUBÁROV

Krátke prestávky na občerstvenie medzi prednáškami využili účastníci stretnutia na diskusiu s prednášajúcimi, prehliadku ukážok bridlice z Marianky, Budišova, ale aj z Írska. Prítomní si so záujmom prehliadli rozsiahlu zbierku dobových pohľadníc obce p. Ing. Murányho z Bystrickej ul.

Občerstvenie na stretnutie zabezpečil spolok a sponzori: p. Ján Móz a p. Mario Bubnič. Prípravu občerstvenia mala "pod palcom" p. Sandová, ktorej vypomáhala p. Pašková. Všetkým vyslovujeme naše poďakovanie.

Podujatie sa vydarilo. Zároveň bolo aj prvým, kde účastníci mohli získať nové propagačné skladačky, kalendáriky, stolovú vlnku spolku a propagačné materiály spojené so zavedením eura.

Stretnutie bolo ďalším v rade aktivít, ktoré organizoval Spolok Permon Marianka. Spolok, otvárajúci v súčasnosti neznáme stránky našej pestrej minulosti...

Text a fotografie: Jozef Král, Ján Sand

Pohľad na časť účastníkov stretnutia

Diskusia účastníkov stretnutia počas prestávky

Propagačno-informačné materiály

Ukážka jaskyniarskej výstroje

Prehliadka albumu dobových pohľadníc obce zo zbierky Ing. Murányiho

Detailná prehliadka jednej z dobových pohľadníc obce

Ako sa plní

"PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE MARIANKA"

v oblasti rozvoja cestovného ruchu

alebo,
kde si a kam „kráčaš“ Marianka!?

Základnému dokumentu obce Marianka „Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Marianka“ (ďalej len „PHSR“), ktorý je jej víziou na roky 2006-2013, sme sa na stránkach Mariatálu venovali už niekoľkokrát. Len pripomíname, že komplexný dokument bol schválený uznesením Obecného zastupiteľstva v Marianke č. 8/2006-1 k bodu č. 3 na mimoriadnom rokovaní konanom 11. septembra 2006.

Cielom PHSR pri jeho spracovaní bolo:

- získať informácie o súčasnom stave regiónu a obce Marianka,
- vypracovať analýzu možností a obmedzení trvalo udržateľného rozvoja obce;
- určiť si strategické ciele na ďalší rozvoj obce, navrhnúť konkrétne opatrenia na ich dosiahnutie a zdroje na financovanie určených cieľov.

Dokument určuje túto strategickú víziu obce:

Obec Marianka si zachová vidiecky charakter s prvkami prímestského rodinného bývania s hlavným zameraním na rozvoj oblastí cestovného ruchu a služieb pre obyvateľov a návštevníkov obce, vychádzajúc z historickej danosti najstaršieho pútnického miesta na Slovensku a významnej lokality ťažby a spracovania mariatálskej bridlice.

Vízia je rozpracovaná do piatich prioritných oblastí.

Ako sa programu, jeho priebežnej kontrole, aktualizácii a hodnoteniu venovala obec? S poľutovaním musíme konštatovať, že v roku 2007 ani v roku 2008 neodznela na rokovaní OZ, ktoré je verejné, ani jediná informácia obce o jeho plnení a aktualizácii! Stručne povedané - žiadna informácia, žiadne uznesenie. Asi boli a sú iné priority...

Nie je našim cieľom hodnotiť tento „postup“, ale keď NEHODNOTÍ OBEC - HODNOTÍME MY! Naše hodnotenie zameriame hlavne na oblasť cestovného ruchu s orientáciou na ciele, opatrenia a aktivity, ktoré sú predmetom činností a aktivít nášho spolku.

PRIORITNÁ OBLASŤ D. – ROZVOJ CESTOVNÉHO RUCHU
Cieľ 1: Zvýšiť atraktivitu Marianky v oblasti cestovného ruchu.

Opatrenie 1.1: Propagácia miestnych historicko-kultúrnych zaujímavostí

Aktivita 1.1.1:

Oslovenie turisticko - informačných kancelárií s cieľom zaradenia Marianky do ich ponuky

O plnení tejto aktivity nemáme žiadne informácie. Termín realizácie úlohy bol do 31. 12. 2006.

Aktivita 1.1.2:

Tvorba propagačných a príležitostných propagačno-informačných materiálov o Marianke

Plneniu aktivity sme sa venovali v recenziách, ktoré boli uverejnené v Mariatáli č. 4/2008 a č. 5/2008 a nebudeme sa nimi teraz opäť zaoberať. Zaujímavosť ich nájdete v uvedených číslach Mariatálu a na našej webovej stránke.

Vyzývame týmto obec, aby zverejnila počty a druhy vyrobených propagačných materiálov, ako boli rozdelené a kde ich záujemcovia môžu získať.

Aktivita 1.1.3:

Pravidelná účasť na propagačných akciách v oblasti cestovného ruchu (výstavy, prezentácie, workshopy a pod.)

K účasti obce a jej propagácii na 14. medzinárodnom veľtrhu cestovného ruchu ITF SlovakiaTour 2008, ktorý sa konal v dňoch 17. - 20. 1. 2008 v areáli výstavniska Incheba v Bratislave. Ako dopadne účasť a propagácia obce na jubilejnom 15. medzinárodnom veľtrhu cestovného ruchu ITF SlovakiaTour 2008, ktorý sa bude v dňoch 22. - 25. 1. 2009 v areáli výstavniska Incheba v Bratislave, dajme sa prekvapiť! V prípade oslovenia obcou, sme pripravení participovať na príprave propagačných materiálov z náplne činnosti spolku.

Aktivita 1.1.4:

Vyčlenenie priestorov na umiestnenie propagačných materiálov o obci v miestnych prevádzkach

Termín realizácie úlohy bol v rokoch 2006-2007 so zodpovednosťou starostu obce, zástupcov podnikateľských subjektov. Ako sa úloha v súčasnosti plní? Jednal zástupca obce so zástupcami podnikateľských subjektov? Pravdepodobne nie, pretože propagačné materiály vydané obcou, ktoré sme

Pokračovanie na str. 11

Dokončenie zo str. 10
recenzovali v už spomínaných číslach Mariatálu, asi v miestnych prevádzkach nenájdete. Alebo sa mylíme?

Opatrenie 1.2: Revitalizácia pamiatkovej zóny

Aktivita 1.2.1: Revitalizácia pútnického údolia

Aktivita 1.2.2: Revitalizácia Námestia 4. apríla

Opatrenie 1.3: Organizácia kultúrno-spoločenských a vzdelávacích podujatí

Aktivita 1.3.1: Súsedé súseďom

Aktivita 1.3.2: Deň matiek

Aktivita 1.3.3: MDD

Aktivita 1.3.4: Stretnutie dôchodcov

Aktivita 1.3.5: Prehliadka náboženskej piesne

Aktivita 1.3.6: Stavanie mája

Aktivita 1.3.7: Mariatálske hody

Opatrenie 1.4: Organizácia športových podujatí

Aktivita 1.4.1: Organizácia cyklistických podujatí

Aktivita 1.4.2: Baseball

Opatrenie 1.5: Podpora aktivít pre zachovanie a rozvoj pútnických tradícií

Aktivita 1.5.1: Nadviazanie cezhraničnej spolupráce s inými pútnickými miestami

K vyššie uvedeným opatreniam a aktivitám ich plnenia sa nebudeme bližšie vyjadrovať, nakoľko priamo nesúvisia s aktivitami nášho spolku.

Opatrenie 1.6: Rozšírenie ponuky miestnych atrakcií

Aktivita 1.6.1:

Úprava okolia bývalého bridlicového lomu ako prírodno-historickej zaujímavosti

Podľa PHSR je termín plnenia úlohy v rokoch 2007-2009. V súčasnosti pripravujeme zadanie pre spracovanie architektonickej štúdie v lokalite Panský les pre okolie bývalej "šifrovej jamy". Predpokladáme, že štúdia bude spracovaná do konca mesiaca jún 2009.

Aktivita 1.6.2:

Zriadenie priestorov pre stálu expozíciu o histórii obce

Aktivite sa venujeme samostatným príspevkom v tomto čísle nášho spravodaja.

Cieľ 2: Zabezpečiť služby pre návštevníkov obce.

Opatrenie 2.1: Dobudovanie informačno-orientačného systému

Aktivita 2.1.1:

Osadenie informačno-orientačných tabúl

Plneniu aktivity sme sa venovali v recenziách, ktoré boli uverejnené v Mariatáli č. 4/2008 a č. 5/2008. Rovnako, ako pri propagačno-informačných materiáloch, vyzývame obec k zverejneniu počtu a druhu osadených informačno-orientačných tabúl.

Recenziu údajov z infokiosku umiestneného v Marianskom údolí prinášame v tomto čísle.

Opatrenie 2.2: Zriadenie sprievodcovských služieb

Aktivita 2.2.1:

Zabezpečenie sprievodcovskej činnosti

Na úrovni nášho spolku v súčasnosti pracujeme na koncepcii sprievodcovskej služby. Aká je situácia na úrovni obce, nevieme.

Ešte raz pripomíname, že predchádzajúce hodnotenie sa týkalo len jednej z piatich prioritných oblastí. Možno, že pre viacerých čitateľov a obyvateľov obce sú zaujímavejšie a dôležitejšie ďalšie oblasti, ktoré priamo alebo nepriamo ovplyvňujú každodenný život. Ale to je už "parketa" obce, aby táto "prišla" pred obyvateľov obce so svojim odpočtom všetkých prioritných oblastí PHSR.

Záver

Dúfame, že tento príspevok sa stane inšpiratívnym podnetom pre zastupiteľov našej obce ako "oprášič" tento základný dokument obce. Na čo odkazujeme zastupiteľov obce? Záver dokumentu je návodom, ako postupovať. Prinášame ho v plnom znení. Nájde sa tam všetko, čo malo už byť dávno zabezpečené - napr. ustanovenie monitorovacieho výboru, popis jeho činnosti, spracovanie monitorovacej správy a jej prezentácia na rokovaní OZ, čo sú to monitorovacie formuláre, ako sa vyplňajú a pod.

MONITORING

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja nie je uzavretý dokument. Je to dokument živý, prístupný a adaptabilný na meniace sa podmienky. Prináša však určitú stabilitu pre ďalšie smerovanie obce v najbližších rokoch. Poukazuje na to, ktoré priority je z hľadiska stanovených cieľov potrebné naplniť tak, aby sa zabezpečil trvalo udržateľný rozvoj obce. Všetky zmeny v dokumente schvaľuje obecné zastupiteľstvo, ktoré určuje tím ľudí, ktorí sú zodpovední za vykonateľnosť, kontrolu, monitorovanie a hodnotenie realizácie tohto strategického plánu. Pre zabezpečenie realizácie programu a následného monitoringu plnenia stanovených úloh bude do 4 mesiacov od schválenia PHSR v obecnom zastupiteľstve ustanovený monitorovací výbor.

Popis činnosti monitorovacieho výboru:

1.zrealizovať každoročne prieskum spokojnosti obyvateľov Marianky s rozvojom obce formou ankety (s dôrazom na aktivity, ktoré majú stanovené ako ukazovateľ úspešnosti spokojnosť obyvateľov)

2.spracovať monitorovaciu správu PHSR za príslušný rok každoročne v termíne do 15.2. nasledujúceho roku

3.prezentácia monitorovacej správy pred obecným zastupiteľstvom

4.stanoviť hodnoty ukazovateľov splnenia úlohy pre jednotlivé aktivity

5.zabezpečiť informovanosť verejnosti o programe a jeho plnení

6.aktualizácia PHSR na základe výsledkov monitorovacej správy prípadne podnetov obecného zastupiteľstva

Súčasťou monitorovacej správy sú monitorovacie formuláre, ktoré sa vyplňajú pre každú aktivitu samostatne. V monitorovacom formulári sa sleduje najmä miera plnenia danej aktivity v porovnaní s plánovanými hodnotami ukazovateľov.

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Marianka bude po schválení jeho znenia v obecnom zastupiteľstve zverejnený na internetovej stránke obce (www.marianka.sk) a v tlačenej forme verejne prístupný na *Obecnom úrade obce Marianka*. Rovnako bude zverejňovaná každoročne spracovaná Monitorovacia správa o plnení stanovených cieľov.

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Marianka je základný dokument, prostredníctvom ktorého výkonní zástupcovia obce plánujú trvalo udržateľný všestranný rozvoj svojho územia a starajú sa tak o potreby svojich obyvateľov. Podľa zákona č. 503 z roku 2001 o podpore regionálneho rozvoja je program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce strednodobý programový dokument so súhrnom cielených opatrení navrhnutých pre oživenie sociálneho a ekonomického rozvoja obce. Zámerom bolo špecifikovať problémové oblasti, vytvoriť podmienky pre efektívnejšie využívanie finančných zdrojov pri realizácii prioritných opatrení a naštartovať tak proces trvalo udržateľného rozvoja Marianky.

Hlavným cieľom tohto dokumentu je zlepšiť kvalitu života občanov, sociálnu súdržnosť obce, vytvoriť podmienky pre ekonomický rozvoj, presadzovať koncept trvalo udržateľného rozvoja a vytvoriť plán projektov tak, aby sa v rámci Bratislavského samosprávneho kraja znižovali disparity vo všetkých oblastiach každodenného života obyvateľov tohto regiónu.

Text: Jozef Král

Začiatok a koniec

Každé dielo má svoj začiatok, aj svoj koniec. Pred viac ako šiestimi rokmi vyšlo prvé číslo Mariatálu, ako pokus o znovuzrodenie bývalého, vtedy ešte pútnického časopisu. Či sa to niekomu páčilo alebo nie, bol to úspešný pokus. Jasným toho dôkazom bolo 1. miesto v celoslovenskej súťaži MIESTNE NOVINY 2004. Desiatky vydaných čísiel, niekoľko samostatných príloh, článkov, seriálov, to bol Mariatál.

Mariatál sa hlavne v rokoch 2002-2006 stal terčom "neprajníkov a tzv. kritikov". Nazvali ho "plátkom", "starostovým informačným plátkom". Jeho zostavovateľ a spolupracovník sa stali vďačným terčom "útokov" od jeho vzniku, ako aj v predvolebnej kampani r. 2006. Nezávisle na uvedených skutočnostiach, Mariatál si zachoval svoju tvár a pre svojich čitateľov a sympatizantov sa stal uznávaným periodikom.

Mám pre jeho kritikov a neprajníkov dobrú správu. Tešte sa! "Plátok", ktorý pri troch prihláseniach do celoslovenských súťaží získal tri ocenenia - pozrite na tejto strane - skončil! Skutočné kvality periodika, ktoré nikto z jeho kritikov nedocenil, ale v čase potreby briliantným spôsobom ich využil ako protiargumenty vo svoj prospech. Kedy a v čom? Z pripomienok Obce Marianka z 19. 3. 2008 k prihláške ochrannej známky zostavovateľa Mariatálu dozvedeli by ste sa až neskutočné veci, že: *tlačové periodikum pod označením: "Mariatál INFORMAČNÝ SPRAVODAJ" stalo sa základným všeobecne rešpektovaným informačným médium obce Marianka, získalo ocenenie v celoslovenskej súťaži a pod. Len sama chvála!* Je zbytočné polemizovať o ďalších "uvádzaných faktoch". Rozhodnutím ÚPV SR v Banskej Bystrici obec získala slovnú ochrannú známku Mariatál. Čo sa tým dosiahlo, čo sa zmení? Zlepší sa kvalita obecného periodika, jeho obsah, alebo stačí, že slovnú ochrannú známku má obec? Mám dojem, že to nevie ani predkladateľ. Možno, ako sa to spieva v jednej piesni: *ako málo stačí, stačí...*

Cieľ sa naplnil: **konkurent s rovnakým názvom je mimo hry!** Jeden z dvoch obecných Mariatál-ov nájdete už len na miestach pre povinné výtlačky periodickej tlače, webovej stránke spolku a určite sa nájdú viacerí naši čitatelia a sympatizanti, ktorí majú uložené jeho kompletne ročníky. Mariatál, ktorého vydavateľom bol Spolok Permon Marianka skončil číslom 6/2008, ale...

Má však svojho nasledovníka, ktorý od tohto čísla bude vychádzať ako dvojmesačník pod názvom MARIANSKY PERMON. Po obsahovej stránke sa naďalej budeme venovať aktivitám nášho spolku, zostávajú zachované príslušné rubriky, pripravujeme nové články. Sme presvedčení o tom, že máme dostatok svojich čitateľov a sympatizantov, ktorí čakajú na "svoj časopis" aj pod iným názvom.

Text: Jozef Král

PREČO SKONČIL MARIATÁL?

V registri ochranných známok Úradu priemyselného vlastníctva SR v Banskej Bystrici pod číslom zápisu 223185 z 11. 11. 2008 bola zapísaná slovná ochranná známka Mariatál na Obec Marianka.

Úspechy Mariatálu

na celoslovenských súťažiach v rokoch 2005-2007,

KTORÉ NÁM NIKTO NEVEZME!

MARIATÁL A MARIANKA V R. 1939-2008!

č. 1-1939

MARIATÁL 1939-1948

Prvé číslo MARIATÁLU s podtitulom "časopis mariánskych pútnikov" vyšlo v januári 1939. Časopis pod týmto názvom vychádzal do č. 4 v roku 1944. Po viac ako ročnej odmlke (vojnové a povojnové udalosti) v auguste 1946 vyšlo č. 1 a časopis sa vydával pod novým názvom MARIANKA až do č. 6/ 1948. Časopis vychádzal štvrtročne, celkom za IX. ročníkov /1939 - 1944, 1946 - 1948 vyšlo spolu 38 čísel, z toho 2 dvojčísla - č. 2 - 3/1946 a 3-4/1947, v VIII. a IX. ročníku vyšlo po 6 čísel.

Vydavateľom časopisu bol Kláštor Mariatál, jeho obsahom bola cirkevná problematika, história a aktuálne dianie v pútnickom mieste.

MARIATÁL 2002-2006

Informačný spravodaj pod názvom MARIATÁL vydával Obecný úrad v Marianke. Spravodaj zostavoval a graficky upravoval, Jozef Král, starosta obce v spolupráci s Doc. Jánom Sandom.

Časopis dosiahol výrazný úspech v celoslovenskej súťaži Miestne noviny 2004 a získal 1. miesto v kategórii: *Noviny, časopis obce do 1 000 obyvateľov*. Druhý výrazný úspech dosiahol časopis v roku 2006, keď v 5. ročníku celoštátnej súťaže Slovenská kronika 2005 ako súčasť CD-ROM "Marianka, ako ju nepoznáte..." získal 1. cenu v kategórii: *audiovizuálna prezentácia obce, mesta - CD alebo video nosič*.

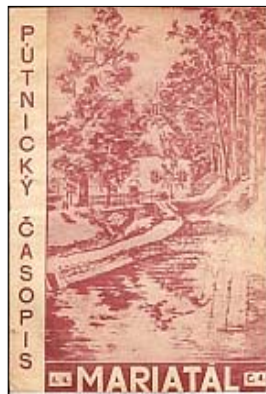
Nulté číslo v rozsahu 24 strán vyšlo v júli 2002. Spravodaj vychádzal ako dvojmesačník. Celkom v rokoch 2002 - 2006 vyšlo spolu 27 čísel a 8 tematicky zameraných príloh.

MARIATÁL 2007-2008

Informačný spravodaj pod názvom MARIATÁL vydával Spolok PERMON Marianka. Spravodaj zostavoval a graficky upravoval jeho šéfredaktor, Jozef Král, člen výboru spolku. Redakčnú radu tvorili: Doc. Ján Sand, Mgr. Roman Lehotský a Juraj Slovák.

Další úspech Informačného spravodaja MARIATÁL na celoslovenskej súťaži! V 2. ročníku celoslovenskej súťaže MIESTNE NOVINY 2007 kategória: *kultúrno informačné noviny alebo časopis Informačný spravodaj Mariatál získal medailu a ČESTNÉ UZNANIE za profesionálne zoládnutie kultúrohistorických tém, približovanie významných osobností obce a využívanie reportážnych foriem!*

Prvé číslo v rozsahu 4 strán vyšlo vo februári 2007, posledné číslo v rozsahu 20 strán v decembri 2008.

č. 4-1942

č. 3-1944

č. 1-1946

č. 6-1948

č. 0-2002

č. 1-2007

č. 6-2008

*Podporte
ciele nášho spolku
poukázaním*

2%

podielu

zo zaplatenej dane z príjmov u roku 2008

Bližšie informácie na str. 23 a našej webovej stránke: www.marianka.eu

PREMÁRNENÁ ŠANCA, KTORÁ SA TAK SKORO NEBUDE OPAKOVAŤ...

alebo hodnotíme výstupy projektu z fondov EÚ

„Podpora cestovného ruchu v obci Mariánka prostredníctvom propagačno-informačných nástrojov“

Recenzia údajov z infokiosku v Marianskom údolí

Príspevok je posledným z radu recenzií výstupov vyššie uvedeného projektu na propagáciu cestovného ruchu obce Mariánka. Infokiosk je umiestnený v Marianskom údolí, po ľavej strane vchodu do exercičného domu.

V poslednom čísle obecného časopisu Mariatál na str. 2 pod titulkom "Projekty financované z EÚ" sa okrem iného uvádza, že: *Pri exercičnom dome je umiestnený infokiosk vyhradený pre potreby návštevníkov Mariánskeho údolia.* Pravdepodobne len nám "vadí", že na displeji je možné doslova až do omrzenia prehliadať len "nekonečnú slučku" otáčajúceho sa videozáznamu v prehliadači Mozilla Firefox z interiéru kostola - *a nič viac !!!*

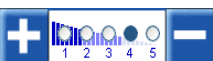
Čo k tomu dodať! Pokiaľ takto má vyzerat prezentácia Mariánskeho údolia a jeho histórie - *no comment!*

HODNOTENIE
za obsah:

Aj výber miesta pre umiestnenie infokiosku je podľa nás nevhodný. Možno bol dodávateľ viazaný blízkosťou napojenia na rozvod elektrickej energie, nemusel "budovať" prístrešok, ušetril na nákladoch, ale... Koľko návštevníkov si nájde cestu k infokiosku, keď navigačné smerovky a ani označenia o jeho umiestnení v Marianskom údolí nenájdete!?

HODNOTENIE
za umiestnenie:

Nepátrali sme po príčine, ale neodpustíme si poznamenať: výstupy projektu obec od dodávateľa asi prevzala, alebo nie? Kto je za súčasný stav zodpovedný? Vadí to vôbec niekomu? Otázok by bolo určite viac, ale po skúsenostiach s "inými odpoveďami", ktoré väčšinou neboli žiadne alebo na hrane arogancie, je to zbytočné...

Záverečné zhodnotenie:

- recenziami sme podrobili materiály, ktoré sme mali k dispozícii resp. prvky priestorovej orientácie, ktoré sú rozmiestnené po obci,

- možno to ani nie sú všetky výstupy uvedeného projektu a preto verejne vyzývame obec na verejný odpočet vynaložených finančných nákladov, zverejnenie počtov a druhov vydaných materiálov, systém ich rozdelenia, možností ich získania pre potencionálnych záujemcov a celkové zhodnotenie prínosu projektu,

- sme presvedčení o tom, že pokiaľ bol projekt ukončený, malo byť povinnosťou obce vyhodnotiť jeho prínos,

- alebo máme za vyhodnotenie považovať strohý oznam z citovaného Mariatál-u, že:

Druhý projekt „Podpora cestovného ruchu v obci Mariánka prostredníctvom informačno – propagačných nástrojov“ pomáha pri propagácii našej obce a Mariánskeho údolia. V rámci neho bola rozšírená webová stránka, video, boli vytlačené propagačné materiály, informačné letáky a rozostavané informačné tabule.

Text a fotografie: Jozef Král

Áno, nemýľte sa. Tento príspevok sme zverejnili v Mariatáli č. 6/2003. Chceli sme ním otvoriť spoločnú diskusiu na myšlienku zdokumentovania bohatej histórie obce formou stálej muzeálnej expozície. Považujeme tento príspevok za stále aktuálny a súčasne ním chceme poukázať na súčasný stav. Prnášame ho opäť v skrátenom znení.

Marianka už mala múzeum! Určite si ešte naši najstarší spoluobčania pamätajú na múzeum v priestoroch fary. Chceme týmto príspevkom, tým neskôr narodeným priblížiť jeho vznik a osud.

Podnet pre zriadenie múzea dali pútnici, ktorí často prinášali do daru regionálnu keramiku, odevy, kroje, sochy a obrazy svätých ako pamiatku na ich návštevu. Múzeum pozostávalo zo štyroch miestností. Bolo zriadené zásluhou P. Jozafáta Mokraša v r. 1940 na I. poschodí budovy fary.

Prvá miestnosť múzea sa nazývala - "slovenská ľudová". Bola v nej umiestnená veľmi bohatá zbierka prevažne západoslovenskej keramiky z južných častí stredného Slovenska, ľudová obuv, ľudové šperky, pracovné nástroje, ľudový nábytok - maľované truhlice - pozri obr., lavice, skrine. Ďalej tu boli zastúpené výrobky z dreva ako figurálne plastiky, sošky svätých s adoračnou a sakrálnou - ochrannou funkciou, votívne dary z vosku, dreva, železa, vyrábané na objednávku pre súkromné účely.

Na stenách bolo umiestnených niekoľko gobelínov a votívnych obrazov. Okrem iných obraz kardinála Kristiána Augusta. Kardinál je vyobrazený v bielom pavlínskom rúchu a pod ním nápis: *Milovník samoty*. Vedľa je na plátne na maľovaný obraz pavlínskeho generálneho predstaveného Karola Ordódyho.

V druhej miestnosti boli umiestnené desiatky votívnych obrazov Panny Márie Tálenskej, votívne dary zo zlata

Mariatálske múzeum

a striebra, svietniky, mince, liturgické predmety. V tejto miestnosti sa aj t. č. nachádza veľká trojdielna skriňa, ktorú roku 1875 zdobil otec biskupa Michala Bubniča a v ktorej za sklom sú uložené omšové rúcha, desiatky šiat pre sošku Panny Márie Tálenskej.

Tretia miestnosť bola zariadená na knižnicu.

Vo štvrtej miestnosti boli uložené predmety z bývalého hlavného barokového oltára z roku 1736 / celá súprava

strieborných svietnikov, drevený svätostánok /. Čelnú stranu tejto miestnosti tvorila reprodukcia barokového oltára, ktorú nakreslila M. Vilemová / kresbu priniesol MARIATÁL č. 2 z r. 1940 na str.14 /. Ďalej tu bolo uložené množstvo vzácných sošiek a stovky fotografií z rôznych pútí a slávností.

Po pamätnej noci z 13. na 14. apríla 1950 bolo múzeum uzavreté a postupne neskôr rozkradnuté! Z pôvodného obrovského množstva vystavených predmetov sa ich zachovalo pre súčasnosť len niekoľko desiatok, ktoré sú v opatere správcu pútnického miesta.

Viac ako päťdesiat rokov neboli niektoré predmety, ktoré ešte zostali z bývalého múzea verejnosti prístupné. Možno, niektorí z Vás čitateľov ste mali v rámci mojej prezentácie oficiálneho CD-ROM pútnického miesta 6. mája 2001 vidieť výstavu 28 kusov šiat sošky Panny Márie Tálenskej.

Text: Jozef Král

Pár viet na záver a zamyslenie...

Máloktorá obec v blízkom alebo aj v širšom okolí sa môže pochváliť tak bohatou históriou ako naša obec. Nie je to len história miestneho významu, ale aj v merítku celoslovenskom a európskom. Sú obce, ktoré svoje ďaleko menšie historické danningi dokumentujú formou stálych expozícií alebo miestneho múzea.

Marianka má čo ponúknuť zo svojej histórie na úseku pútnickej a baníckej tradície a bolo by nanajvyš potrebné tieto danningi zverejniť.

Určite toto je oblasť na ktorej sa všetci zhodneme. Pokúsme sa spoločne vytvoriť miestne múzeum alebo stálu expozíciu.

Očakávame Vaše podnety a návrhy!

Žiaľ, žiadne podnety a ani návrhy neboli predložené, aj keď najmenej v jednom prípade boli určité očakávania, ale sa tieto sa v konečnom dôsledku nenaplnili. Tolko k príspevku z roku 2003.

Aký je stav v roku 2008, čo sa zmenilo alebo podarilo? Myšlienka zriadenia priestorov pre stálu expozíciu o histórii obce sa dostala v nadväznosti na strategickú víziu obce do PHSR.

Dokončenie na str. 19

POŠTÁRSKA KAPSA NEĽAHKÁ...

p. Olga (Floriána) Pápayová dnes...

v roku 1960...

Keď sa 29. apríla roku 1930 v rodine Jána Langa a jeho manželky Rozálie, rod. Mlynarovičovej narodila prvá dcérka, v kalendári stálo meno Lea. Keď ju niesli ku krstu bol štvrtý máj a bolo Floriána. Dostala meno Floriána! A - ako to bolo v Marianke niekedy zvykom - meno „potvrdili“ pri kaplnke sv. Floriána, ktorá dodnes stojí na križovatke ulíc Štúrovej a Bystrickej, kam čerstvo pokrstené dievčatko z kostola priniesli...

K malej Flórke Langovej postupne pribudli ďalšie tri sestričky. Ako rástli, rástla aj ich najstaršia „opatrovníčka“. Mala tak postarané o „zábavu“ - ako najstaršia postupne preberala aj pri hrách i detských povinnostiach starosť o všetky tri... Všetci okolo - aj susedia, aj známi ju však volali Olga. Aj v škole, aj doma ju poznali ako usilovnú, súcu starat' sa o iných a pritom dokázať postarať sa aj o seba. Bola mladá, keď sa vydala za Jána Pápayu a stala sa postupne matkou troch synov. Starala sa o domácnosť ako každá pracovitá Mariančanka. Manžel Ján robil v kameňolome. Keď sa definitívne usídlili na Karpatskej ulici bolo práce dosť. Najviac vtedy, keď kopali studňu. Nachystať stravu, obriaďiť, vychystať tých najmladších do školy a manželovi Jánovi, ktorý s najstarším synom po návrate z lomu pracoval na „druhej smene“ pri prácach okolo hĺbenia tiež pomáhať!

Z jedného platu sa dalo vyžiť len pri dobrom gazdovaní. Preto, keď ju niekedy v roku 1957 z pošty v Záhorskej Bystrici poprosili o výpomoc pri zastupovaní doručovateľiek počas dovolení - privolila. Dva roky trvala „brigádnická“ výpomoc, prinášajúca do domácnosti dáku tú korunu navyše. Nakoniec však ju v roku 1959 ako tridsaťročnú zamestnali ako stálu doručovateľku! Dostala na starosť celú Marianku a časť Záhorskej Bystrice! Zvládnuť takýto „rajón“ dokázala aj vďaka organizačným schopnostiam - ráno autobusom do „Záhorskej“, včas prevziať listy, poukážky, doručenky, noviny i dôchodky. Potom cez „Vlkovky“ - alebo ak adresáti boli bližšie k Ovsiskám - chodníčkom cez bystrický „Kút“ (okolo sochy jej patróna svätého Floriána...) na terajšiu Bystrickú ulicu a odtiaľ po uliciach a jednotlivých domoch...

Za každého počasia. Nie v „erárnom“ oblečení a obutí. Vo vlastnom - čižmy, dlhý zvrchník, alebo sveter a proti pálave i vetru - šatka! Pracovná doba!? Kým všetko nerozniesla, neodovzdala a nespísala do doručovacieho denníka.

Aj navyše povinnosť - „Olino, nevezneš na poštu tento šek?

Vypuac prosím Ťa, ja nestihám. Než bych došeu do Bystrice bude pošta zavrita!“ Takýchto

a iných prosieb bolo neúrekom! Pozvánky, obsielky z Červeného kríža, Zväzarmu, letáky, telegramové blankety s (často ich pomáhala aj vypisovať) a zásielky do kameňolomu, školy a miestneho národného výboru, ale aj k hasičom... Štrnásť rokov takto pracovala v Záhorskej Bystrici! Pamätá sa na prísneho vedúceho poštového úradu - pána Korduliaka.

Po toľkých rokoch otvorili poštu aj v Marianke. Na rohu Námestia 4. apríla a Karpatskej ulice. V malom domčeku vedľa bývalej materskej školy (dnes je na jej mieste obchod „Potraviny Kubík“), sa v jednej zrenovovanej miestnosti tiesnila „Československá pošta - poštový úrad Marianka“. Bolo to však lepšie, ako neustále „pendlovať“ medzi Záhorskou Bystricou a rodinou obcou... A keď otvorili, naproti cez Karpatskú ulicu, aj pobočku Štátnej sporiteľne, uľahčilo sa jej ešte viac. Ved veľmi často - ešte ako „bystrická pošťárka“ - pomáhala aj na tomto „fronte“...

Osemnásť rokov pridala k prvým štrnástim v práci s listami a ľuďmi. Spolu ich bolo teda tridsaťdva, počas ktorých spoznávala popri práci svojich rodákov. Ich povahy, starosti i radosti. S kým by si nemali prehodiť slovo - dve, ak nie s pošťarkou? Bola mnohým občanom často prvým človekom, ktorý dopoludnia alebo neskoro popoludní ich navštívil a spolu s listom priniesol aj novinky a ostatné „správy“ z malého sveta malej obce...

Keď sa v roku 1992 otvárala nová pošta v budove dnešného obecného úradu bola už Olga (Floriána) Pápayová v dôchodku. Keby nebolo následkov „pešej poštárskej turistiky“, tých tridsaťdva rokov dennodenných ciest s taškou poštárskou taškou, bola by, ako sama hovorí - „...ešte možno zo pár rokov na poste ako „brigádnicka“.

Naozaj!? Dalo by sa vyrátať, koľko kilometrov nachodila v práci naša pani Pápayová? Pri skromnom odhade, že denne prešla pešo „iba“ 10 kilometrov dostaneme neuveriteľných niekoľko desiatok tisíc kilometrov! Určite nenájdeme v obci obyvateľa, ktorý v rámci svojej práce prešiel väčšiu vzdialenosť. Zaželajme jej teda do roku 2009 dobré zdravie a stále sviežu myseľ!

Text a fotografie: Ján Sand

Sága rodu Kostkovcov

Dokončenie z Mariatálu č. 6/2008

A tak po vzájomnej dohode ich chodil Ferdišov priateľ Fero Lopačovský z Ružindolu predávať na vlastnoručne vyrobenom pulte zavesenom na krku. Ferdišove výrobky sa páčili trhovníkom aj na vzdialenom východe, spoločne si nejednokrát zarobili zopár rubľov. Šťastie sa však obrátilo, Ferdiša preložili pracovať do železiarní. V tomto prostredí ochorel, opuchy nôh si vyžiadali nemocničné liečenie. Pozn.: *Heřman Landsfeld označuje chorobu termínom „cinka“, ktorý označuje šedý zákal oka. Možno však ide o ľudový názov, ktorý má súvis s cínom, prípadne zinkom, ktorý sa spracovával v železiarni.* Nohy boli pre hrnčiara a keramiká, pred elektrifikáciou kruhu, rovnako dôležité ako ruky a zrak. Liečba bola našťastie úspešná a Ferdiš ešte v nemocnici vymodeloval z vďaky ošetrovúcemu lekárovi niekoľko figúrok. Po vyliečení sa vybral domov, do Bratislavy dorazil vlakom 27. augusta 1918, kde dostal dvojmesačnú dovolenku. S koncom dovolenky skončila prvá svetová vojna, v ktorej zanikla aj Rakúsko - uhorská monarchia.

Túžobne očakávaný príchod domov bol však pre mladého Ferdiša Kostku aj sklamaním. Vojnové pomery si aj v starostupavskej dielni vyžiadali svoju daň. Dielňa bez majstra a tovarišov zostala opustená a neutržiavaná, pec rozmoknutá - s prepadnutými jarkami, spadnutý bol dokonca aj komín. Doma ho čakala 79 ročná matka, brat Jozef zomrel počas vojny v roku 1915, Ján o štyri roky neskôr. Núdzne vojnové pomery strávili našetrené peniaze. Situácia nebola jednoduchá, bez pomoci nebolo možné obnoviť džbankársku tradíciu v Stupave. Pomocnú ruku podal Komisaríat pre zachovanie ľudových pamiatok na Slovensku, ktorý viedol architekt a propagátor slovenského ľudového umenia Dušan Jurkovič a výtvarník prof. Josef Vydra. Vďaka finančnej podpore Komisaríatu obnovil Ferdiš Kostka zničenú pec a komín.

S umením Ferdiša Kostku oboznámil sa svet na viacerých výstavách, napr. 1. mája 1921 v Bratislave, v roku 1926 na výstave dekoračného umenia v Paríži, na jubilejnej výstave v Brne roku 1928, na medzinárodnej výstave v Paríži roku 1937, na výstave v Mánese v Prahe a na výstave v Bratislave.

Prejavom najvyššieho uznania dielu Ferdiša Kostku bolo rozhodnutie vlády zo dňa 27. júna 1946, ktorým mu bol udeľený čestný titul - *národný umelec*.

Ferdiš Kostka zomrel 28. júla 1951 v Bratislave, pochovaný je na cintoríne v rodnej Stupave.

So životom a dielom národného umelca, Ferdiša Kostku, sa môžete bližšie oboznámiť v **Múzeu Ferdiša Kostku v Stupave**, ul. F. Kostku 25 (smer Zohor, v blízkosti aut. stanice).

Jozef Kostka, národný umelec

Starší syn Ferdiša Kostku, Ján, sa druhý raz oženil vauguste roku 1895. Jeho manželkou sa stala Mária Hasoňová. Ich najmladší syn Jozef, sa narodil 29. januára 1912 v Stupave dome na Kostkovom grunte v ktorom je teraz Múzeum Ferdiša Kostku. V tomto malom domčeku sa narodili teda dvaja významní predstavitelia slovenského umenia.

V nasledujúcom roku sa rodina Jána Kostku presťahovala do Marianky. Tu prežil Jozef svoje detské roky. Ján Kostka sa tu udomácnil a pokračoval vo svojej práci. Pomerne skoro opustil svoju rodinu, zomrel 11. apríla 1919.

Sedemročný syn zostal sirotou. Pri starostlivej opatere svojej matky chodil do školy v Marianke a do meštianskej školy v Stupave. Rodinná tradícia držala ho pri práci s hlinou. Jeho talent začal sa rozvíjať pod vedením skúseného a starostlivého strýka. Vyučil sa remeslu u svojho strýka Ferdiša v Stupave.

Po skončení učňovských rokov, 17-ročný mládenec roku

1929 pokračoval v štúdiu na Umeleckopriemyselnej škole v Brne. Roku 1932 prešiel na Umeleckopriemyslovú školu do Prahy, školu, ktorú skončil roku 1937.

Na jeseň roku 1938 odcestoval do Paríža na jednoročné štúdium do École des Beaux Arts. Roku 1948 sa stal asistentom na Vysoké škole technickej v Bratislave pri profesorovi Jánovi Koniarikovi.

Roku 1946 získal významné uznanie, cenu Jána Kupeckého mesta Bratislavy za výtvarnú činnosť.

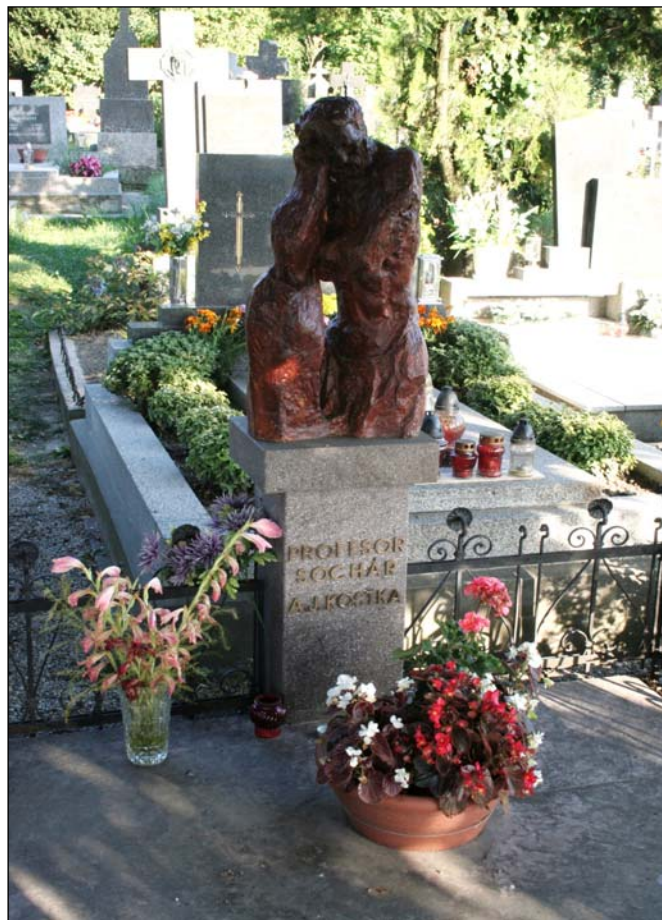
Roky druhej svetovej vojny a prvé roky po oslobodení boli bohaté na podnety, ktoré v nasledujúcich rokoch mohol stvárňovať. Tak v rokoch 1946 až 1949 vznikol monumentálny pomník Víťazstva a figurálne súsošia pre pamätník Slavín v Bratislave. Je autorom aj ďalších významných monumentálnych plastík - pomníka SNP na Donovaloch, keramického reliéfu pre čs. pavilón Svetovej výstavy v Bruseli a iných.

Za bohatú tvorbu roku 1949 získal národnú cenu. V súťaži na výzdobu Slavína v Bratislave získal 1. cenu.

Na svetovej výstave v Bruseli roku 1958 získal striebornú medailu za reliéf Na brehu rieky.

K päťdesiatym narodeninám roku 1962 bol poctený titulom zaslužitý umelec. O päť rokov neskôr, v roku 1967, bol vládou ČSSR vymenovaný za národného umelca.

Jozef Kostka zomrel 30. septembra 1996 v Bratislave.

Hrob Jozefa Kostku na cintoríne v Marianke. V zadnej časti piliera reliéfná doska ako spomienka na rodičov a súrodenca.

Dokončenie zo str. 16

Termín realizácie úlohy bol v rokoch 2006-2007 so zodpovednosťou orgánov obce a zástupcov podnikateľských subjektov. Náš spolok písomne predložil obci spisom zo dňa 12. 5. 2008 vlastný **návrh využitia objektu bývalej trafostanice na konci Partizánskej ul.** pre účel muzeálnej expozície, ktorý prinášame v plnom znení:

Vec:

Využitie objektu bývalej trafostanice – návrh.

Na stretnutí členov spolku, ktoré sa konalo 10. mája 2008 bol v rámci bodu „Rôzne“ prednesený návrh na možné využitie objektu bývalej trafostanice, ktorá sa nachádza na konci Partizánskej ul. - obr. v prílohe.

Výbor spolku a prítomní členovia sa stotožnili v názore o využití t.č. chátrajúceho objektu bývalej trafostanice na zriadenie „Expozície banskej histórie v Marianke“, príp. iné využitie v prospech obce. Objekt je situovaný v bezprostrednej blízkosti marianských kameňolomov a neďaleko bývalého lomu na bridlicu. Jeho možné využitie pre expozíciu banskej histórie v Marianke, ktorá svojim rozsahom presahovala hlavne v ťažbe a spracovaní bridlice hranice obce a regiónu, sa preto javí ako logické.

Poznamenávame, že doposiaľ nebol zisťovaný súčasný vlastnícky stav objektu, neskúmali sme zatiaľ podrobne rozsah možných rekonštrukčných prác a pod. Vychádzame z faktu, že objekt sa nachádza na frekventovanej turistickej trase, je dlhoročne neudržiavaný a nebezpečný a vytvára nevhodný a nevkusný vstup do obce.

Obraciame sa týmto na orgány Obce Marianka s presvedčením, že sa stotožnia s predloženým návrhom. Pre posúdenie nášho návrhu odporúčame spoločné stretnutie.

S pozdravom Doc. PhDr. Ján Sand, PhD., predseda

Prílohou spisu boli dve fotografie navrhovaného objektu:

Žiaľ, musíme konštatovať, že ani táto iniciatíva nášho spolku nenašla žiadnu odozvu u orgánov obce. Na uvedený spis sme doposiaľ ani po viac ako 7 (**slovom: siedmych**) mesiacoch nedostali **žiadnu odpoveď!**

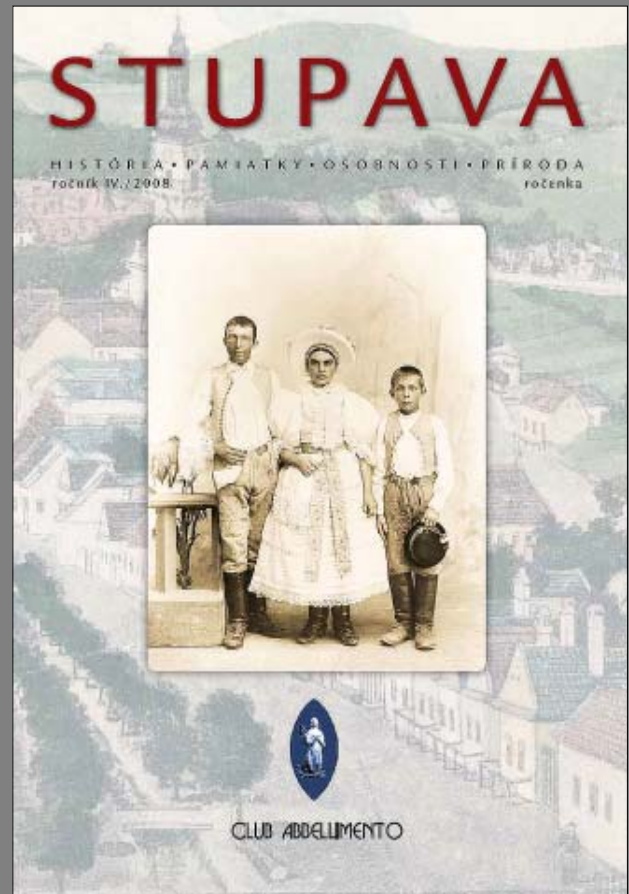
Ako v tejto situácii ďalej? Nevzdávame sa myšlienky zriadenia muzeálnej expozície obce, možno jedného spoločného priestoru s obsahovým zameraním na bohatú pútnickú a banícko - lomársku históriu našej obce.

Možno by stálo za uváženie aj zriadenie samostatných expozícií, príp. rozdelenie expozícií po dohode s podnikateľskými subjektami v rámci vyčlenených priestorov na umiestnenie propagačných materiálov o obci v miestnych prevádzkach. *Na jednom riešení ako spolok momentálne pracujeme - a veríme, že o jeho úspešnom ukončení budeme informovať v najbližšom čase na stránkach Marianskeho Permona a webovej stránke spolku.*

Vzhľadom k tomu, že návrhy na naplnenie uvedenej aktivity z PHSR prichádzajú len z našej strany - **vyzývame** obec, aby sa vyjadřila k problematike vyjadřila. Našu výzvu adresujeme aj preto, lebo aktivita je súčasťou dokumentu, ktorý obec prostredníctvom svojich zástupiteľov schválila a je aj nositeľom úlohy.

Text a fotografie: Jozef Král

Ročenka Stupava 2008!

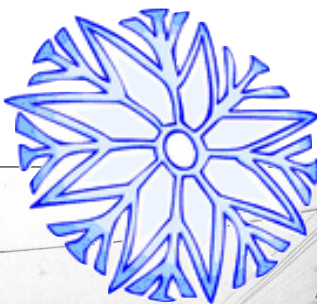

Občianske združenie Club Abbellimento Stupava pokračuje v pravidelnom vydávaní ročenky, ktorej hlavným cieľom je dokumentovanie a propagácia histórie Stupavy a jej okolia.

Bližšie informácie o obsahu prinesieme v ďalšom čísle.

Keď znova ožil športový duch Marianky...

Marianka, naša obec pútnická i banícka, žila do spoločenských zmien aj športom. Futbalový oddiel TJ Družstevník Marianka, miestna organizácia Zväzarmu, stolný tenis... To sa všetko pred dvadsiatimi rokmi pomaly rozplynulo do stratená. Keď sa zdalo, že Mariančania už nebudú športovať, nastala postupná zmena. Najprv začali futbalisti – amatérsky trénovali v telocvični v Lozorne a usporadúvali priateľské zápasy v okolí. Borinka i Záhorská Bystrica zohrali s nimi ne jeden „priateľák“. Po nich sa ujali ihriska bejzbalisti (škoda že po niekoľkých rokoch svoju činnosť skončili...). Zdalo sa, že tím sa aktivita aj skončila. Pred päťástimi rokmi však nastal obrat! Mariančania sa vybrali na Oravu (a s lyžami!) až pod Roháče do Zuberca. Iniciatívny návrh Luboša Osuského a jeho brata, Jána a Igora Bubniča založiť „mužský klub“ zjazdovkárov sa ujal veľmi rýchlo. Najmä keď sa všetci rozhodli, že lyžovať sa pôjde aj so synmi! Prídali sa viacerí – Jozef Slezák, Miroslav Pír - hlavný organizátor podujatí, Hajni Danko, Marian Čelovský, Ervín Slávik. Najprv vlastnými autami... Pri desiatom výročí sa medzi nimi objavil aj – vtedy už 72 ročný Rudolf Nespala z Borinky. Partia „pánskej športovej jazdy“ sa rozrástla natoľko (pribudli Borinčania a Stupavania), že bolo potrebné objednať autobus! Viacero sezón ich za režijnú cenu nafty vozil Milan Pokorný na svojej „Ertéocke“. Keď Miroslavovi Pírovi prišlo vziať na lyžovačku aj bežky a v autobuse sa zišlo aj 46 záujemcov, už to bola skutočná zimná výprava za snehom... Roháče ich už privítajú pätnásty raz!

Čo však v lete? Ladovce sú iba v Alpách.... Aj tu sa našlo riešenie. Bicykle! „Bajky“ – ako sa im v profesionálnom slangu hovorí – zaujali našich športovcov tak, že sa im venujú už siedmu sezónu! Na dvoch kolesách prejazdili Česko – Prachovské skály, Morava... Doma na Slovensku ich už poznajú nielen na západe... Aj náročné horské túry sú už za nimi a nepohrdnú ani malebnými Malými Karpatmi, kde sú vlastne všetci „doma“... S ich menami sa stretne v niektorom z ďalších čísel nášho Marianskeho Permona, ktorý má v záhlaví svoj prvý ročník, čo je jeho vydavateľom Spolok Permon Marianka!

Zeláme im veľa športového šťastia a džentlmenského ducha aj v roku 2009. Ten už zaklopal na športovú bránu Mariančanov!

Text a foto: Ján Sand

POZVÁNKA na prehliadku jedného z najväčších pohyblivých betlehemov na Slovensku!

V súčasnosti má betlehem dĺžku 11 m, šírku 2,5 m a výšku 3 m. Obsahuje 220 postáv z toho je 100 pohyblivých!

Po úplnom dokončení sa Štiavnický betlehem stane **najväčším pohyblivým betlehemom na Slovensku** z rozmermi 14 m x 2,5 m x 3 m s približne 300 postavkami. Z toho 150 postaviek bude pohyblivých!

Bližšie informácie:

www.betlehem.sk

Skladáme mozaiku mariatálskej bane na bridlicu!

Hľadáme pohľadnicu z pohľadnice!

Pohľadnica vydaná v roku 1917 Ferdinandom Enningerom je montážou desiatich pohľadníc, ktoré boli vydané aj samostatne. V ľavom dolnom rohu je obrázok - pohľadnica označená ako "Palabánja-Schieferwerk". Jej motívom sú objekty bane na bridlicu v okolí bývalej "šifrovej jamy".

Po roku sa opäť obraciame na širokú verejnosť o pomoc pri pátraní po tejto pohľadnici a jej zapožičanie pre doplnenie informácií o ťažbe a spracovaní mariatálskej bridlice.

ĎAKUJEME!

Ing. Svetozár PROKEŠ:

Tradičné pálenie vápna v Borinke

Pokračovanie z Mariatálu č. 6/2008

Keď bolo drevo tenšie, spotrebovalo sa až 16 m³.

Kameň (vápnenec) sa musel ťažiť tiež ručne, nepoužívala sa žiadna ťažobná ani vŕtacia technika. Ľudia, ktorí pracovali s kameňom, museli mať skúsenosti, museli vedieť kameň **čítať**. Vápnenec sa ťažil povrchovo, na rozbíjanie sa používali ťažké kladivá a ocelové tyče, na rozbíjanie drobných kameňov menšie kladivá. V 20. storočí sa začali používať aj výbušniny na odstreľovanie kameňa. Na vŕtanie dier pre uloženie trhaviny sa používali ručné **majzličky** (sekáče), na ktoré udierali kladivom a otáčali ich. Keď bola vysekaná diera do hĺbky približne 5 – 6 cm, nalievali do nej vodu, kameň **zmäkol** a otvor sa ľahšie hĺbil. Aby kameň pri sekani **neprskal** von z diery a neohrozoval sekáčom oči, ovíjali sekáč handrou a dieru takto zatesnili. Diery sekali do hĺbky 40 – 60 cm. Keď boli vysekané, vložili do nich strelivo, rozbušku a kameň následne odstreľovali.

Pripraviť vhodný kameň – štiepky – bola veľmi dôležitá práca, od ktorej závisela finálna kvalita vápna a tiež stavba pece. Na kúpu streliva (pušného prachu) museli mať vybavené povolenie. Nasledoval odvoz nalámaného vápenca k peci.

Najodbornejšou prácou bolo uloženie pripravených štepov z kameňa do pôdorysu v tvare kružnice a s prierezom v tvare oblúka. Stavba do oblúka bola veľmi náročná. Stena musela byť previazaná vo všetkých smeroch, podobne ako škridlica na streche. Pri pálení pec **pracovala** a kameň musel byť uložený tak, aby umožňoval jej rozťahovanie a zmršťovanie, pec však nesmela pri pálení padnúť. Pec mala dva otvory, prvý (v spodnej časti) slúžil na privod vzduchu a druhý (umiestnený vyššie) na vhadzovanie dreva, ktorým sa v peci kúrilo. Po postavení pece navrstvili na pec pálené tehly, tehlové úlomky a ešte ju pritesnili kamenným štrkom. Vrstva tehál mala hrúbku asi 20 cm. Táto vonkajšia izolácia zabraňovala úniku tepla z pece.

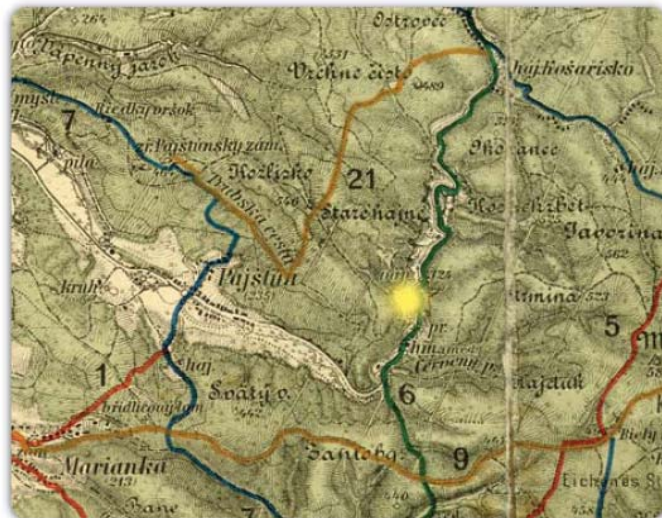
Pec zapálili pred večerom, asi o 17. hodine. Pálilo sa do rána, asi do 3. – 4. hodiny. Drevo horelo po celom obvode pece, asi do troch štvrtín výšky oblúka. Ako drevo postupne vyhorievalo, upravovali oheň pomocou hákov. Podobali sa hasičským hákom a boli nasadené na drevených **rúčkach** (držadlách) zo surového hrabového alebo bukového dreva. Drevo **rúčiek** muselo byť surové kvôli vysokej teplote v peci. Rúčky mali pripravené pri peciach, lebo ich potrebovali niekoľko. Keď bola rúčka suchšia, pri vložení do pece sa ihneď zapálila. Počas celej noci museli byť chlapi pri peciach, oheň nesmel zhasnúť. Preto pri peciach postávali, debatovali, prípadne jedli prinesenú stravu.

Proces pálenia vápna prebieha pri teplote 950 – 1150 °C. Aj vhodiť drevo do pece sa muselo vedieť. Drevený klát hodil palič do pece tak, že v peci padol na jeden koniec, odrazil sa a postavil sa k stene. Horel tak v zvislej, mierne šikmej polohe.

Po fáze pálenia sa musel oheň opatrne utlmiť, vtedy kameň najviac pracoval. V tomto čase peci najviac hrozilo zrušenie. Asi 24 hodín nechali pec prirodzene chladnúť. Na druhý deň prišli kovári, spodným otvorom vyhrabávali drevo, ktoré ešte tlelo a polievali ho vodou. Získali tak kvalitné drevné uhlie, ktoré používali v kováčskych vyhniach.

Veľmi ťažká a neprijemná bola ďalšia práca, a to rozoberanie pece. Pece rozoberali ručne, odstránili vonkajšie krycie vrstvy a postupne rozoberali kusy vápna, ktoré dávali na kopy, prípadne na voz. Bola to veľmi prašná práca, ktorá dráždila dýchacie cesty a vykonávali ju aj ženy. Pri tejto činnosti sa nepoužívali žiadne ochranné prostriedky proti

vdychovaniu prachu. Po vypálení sa z jednej pece získalo približne 25 q vápna, tomu zodpovedá aj potreba surového vápenca a dreva. Čím bolo vápno ťažšie, obsahovalo väčšie množstvo nevypáleného kameňa, tým bolo menej kvalitné. Majstrovstvo paličov spočívalo v úsilí dosiahnuť, aby vápno obsahovalo čo najmenej kameňa, aby bolo ľahšie a tým kvalitnejšie. Všeobecne sa v literatúre uvádza, že pálenie trvalo 8 až 72 hodín, množstvo vypáleného vápna záviselo od veľkosti pece (20 až 50 q).

Mapka okolia Borinky, žltý bod lokalizuje vápenné pece

Vypálené vápno vozili sedliaci na konských povozoch na trh do Bratislavy. Na voze mali prútené košíky a vápno bolo prikryté plachtou. Z Borinky vychádzali v noci o 1. – 2. hodine. V Lamači sa zastavili v hostinci U Pantla (ešte existuje), kde sa povozníci i kone občerstvili a pokračovali do Bratislavy. Ráno boli na **Sennom rínku**, v priestore pri dnešnej Vysokej ulici. Povozy tam stáli v rade a k nim prichádzali palieri zo stavieb a dojednávajú cenu. Kúpené vápno odviezli povozy priamo na stavbu, kde sa zahasil v jamách a použilo sa na stavebné práce. V Bratislave existoval aj vápenný trh, a to v priestore vyústenia Panenskej ulice na Suché mýto. Aj sem privážali Borinčania vápno z okolia Borinky a Medených hámrov. Údajne bolo také kvalitné, že ho Bratislavčanom závideli aj staviteľia z Viedne. Borinskí vápenníci predávali svoj tovar aj po okolitých dedinách. Ponúkali ho na stavbách, ale aj gazdinám (**na líčenie domov**).

V peciach pri Borinke sa vápno páliť do druhej svetovej vojny. V rokoch 1947 – 1948 do lomu postavili lanovku – trasa sa predĺžila z lomu pod Pajštúnskym hradom a lom v Prepadlom sa začal využívať na ťažbu vápenca pre cementáreň.

Pri sledovaní histórie pálenia vápna sa našli dôkazy aj o pálení vápna v peciach, ktoré patrili k Medeným hámrom a nachádzali sa pod lomom Prepadlé. Medený hámor, manufaktúra na výrobu medených riadov, hrncov a kotlov, bola založená v roku 1713. V prvej polovici 19. storočia sa hámor dostal do majetku rodiny Weiszovcov, ktorá vlastnila aj obchod v Bratislave. V archíve tejto rodiny je fotografia, ktorá dokazuje, že popri výrobe medených výrobkov sa tu páliť aj vápno. Pec stála pri ceste pod lomom Prepadlé, v priestoroch dnešnej vyvieracky vody.

Dokončenie na ďalšej strane

Dokončenie zo str. 18

Na fotografii, ktorá vznikla asi v roku 1925, vidieť pripravené drevo na pálenie a členov rodiny Weiszovcov. Zmenou spoločenských pomerov ako i konkurenciou priemyselnej výroby hámre zanikli v roku 1930.

Po druhej svetovej vojne sa ešte nepravidelne pálilo v malom množstve. Dve pece boli postavené pod lomom Prepadlé, približne oproti vyvieracke prameňa, hneď vedľa cesty smerom k lomu. Na tomto mieste stála pec, ktorá patrila k hámrom. Ešte dnes tam vidieť upravené plochy. Napriek tomu, že sú už značne zarastené, aj teraz vidno záseky do svahu, v ktorom stáli pece. Už o niekoľko rokov zmyje zásek v svahu dažďová voda a miesto prekryje bujná zeleň. Zmizne tak pamiatka na posledné vápenné pece za Borinkou.

Informátori:

František Martinkovič (nar. 1929), Borinka

Júlia Kovačičová, rod. Slezáková (nar. 1920), Borinka

Literatúra a pramene:

Encyklopédia Slovenska VI. Bratislava 1982.

Menclová, D.: Hrad Bratislava. Bratislava 1936.

Malé Karpaty a Biela hora (Turistická úprava po juhozápadnej časti prebudenej Slovenska s mapkou) Olomouc 1910.

Podolák, J.: Ludové pálenie vápna u maďarských Slovákov. Pamiatky a múzeá 1/1958, s. 15.

Encyklopédia ľudovej kultúry Slovenska, 2. diel, heslo vápenníctvo, Bratislava, Veda 1955, s. 288.

Archív rodiny Weiszovcov – informácie a fotodokumentácia.

Fotografie zo zbierky pani Kovačičovej.

Gažo, M. – Holčík, Š. – Zinser, O.: Bratislava pred sto rokmi a dnes. Bratislava, Albert Marenčin, vydavateľstvo PT 2003, s. 149.

Podporte naše ciele a poukážte 2 % podiel zo zaplatenej dane z príjmu Spolku Permon Marianka!

AKO POUKÁZAŤ 2% Z DANE ?

Do 31. marca 2009

Podanie daňových priznaní zo strany daňovníkov (FO), ktorí podávajú daňové priznanie + podanie daňových priznaní právnickými osobami - vyhlásenie je už súčasťou daňového priznania.

Do 30. apríla 2009

Zasielanie vyhlásení zo strany daňovníkov, za ktorých daňovú povinnosť vyrovná zamestnávateľ (zamestnanec okrem vyhlásenia zasiela aj potvrdenie o zaplatení dane).

POPIS KROKOV PRE VENOVANIE 2% Z DANE

Ak si podávate daňové priznanie sami (napr. živnostníci):

Ak vyplňate Daňové priznanie pre fyzické osoby – **typ A**, potom venujte pozornosť VIII. oddielu s názvom „Vyhlásenie o poukázaní podielu zaplatenej dane z príjmov FO podľa § 50 zákona.“

Ak vyplňate Daňové priznanie pre fyzické osoby – **typ B**, potom venujte pozornosť XII. oddielu s názvom „Vyhlásenie o poukázaní podielu zaplatenej dane z príjmov FO podľa § 50 zákona.“ Do príslušných kolóniek uveďte:

Suma v Sk: ....

IČO: **37929674**

Právna forma: **Občianske združenie**

Obchodné meno: **Spolok Permon Marianka**

Ulica: **Borinská**

Číslo: **12**

PSC: **900 33**

Obec: **Marianka**

Vyplnené daňové priznanie za rok 2008 doručte Vášmu daňovému úradu a uhradte daň.

Ak ste zamestnaní:

Požiadajte svojho zamestnávateľa o vykonanie ročného zúčtovania preddavkov na daň z príjmov a o vystavenie potvrdenia o zaplatení dane.

Vyplňte vyhlásenie o poukázaní 2 % dane. Uveďte vaše meno, rodné číslo, bydlisko a sumu zodpovedajúcu 2% zaplatenej dane.

Najneskôr do 30. apríla 2009 pošlite/doručte formuláre daňovému úradu v mieste Vášho bydliska.

**TLAČIVÁ NA POUKÁZANIE 2% Z DANE nájdete na
webovej stránke nášho spolku: www.marianka.eu**

Od 1. januára 2004 môžu fyzické aj právnické osoby poukazovať 2 % zo zaplatenej dane z príjmu na verejno-prospešné aktivity prijímateľov (§ 50 ods. 4 zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov), ktorých účelom je predmet činnosti definovaný v § 50 ods. 5 citovaného zákona.

Spolok Permon Marianka od svojej registrácie v decembri 2006 je po druhý krát prijímateľom 2 % podielu zo zaplatenej dane z príjmov fyzických a právnických osôb za rok 2008. V termíne do 15. decembra 2008 bola zabezpečená registrácia ako prijímateľa u príslušného notárskeho úradu. Náš spolok je zverený v "Zozname prijímateľov 2 % z dane na rok 2009" vedenom Notárskou komorou Slovenskej republiky.

Ciele nášho spolku sú veľmi jasne definované v stanovách a pre ich naplnenie v kontexte plánu činnosti spolku na príslušný rok sú potrebné aj finančné zdroje okrem členského príspevku. Plán činnosti spolku je transparentný, pre každého nášho člena alebo sympatizanta je k dispozícii tak na webovej stránke spolku alebo na stránkach nášho spravodaja. Svoju činnosť vyvíjame ako záujemcovia o zdokumentovanie a zachovanie histórie našej obce a pre prezentáciu jej historickej danosti širokej verejnosti. Aj napriek krátkej dobe našej činnosti, sa nám podarilo dostať banícku históriu našej obce nielen do povedomia na regionálnej, ale aj na celoslovenskej úrovni.

Poukázanie 2 % podielu zo zaplatenej dane z príjmu darcu nič nestojí - je to len jeho prejav vôle venovať - poukázat' malú časť z už zaplatenej dane pre iného prijímateľa než je štát. Chce to len dobrú vôľu a pár minút na vyplnenie údajov v príslušnom formulári.

Výbor Spolku Permon Marianka vyslovuje úprimné poďakovanie všetkým darcom, ktorí sa rozhodnú poukázat' 2% podiel zo zaplatenej dane z príjmu pre jeho aktivity.

Ďakujeme!

IDENTIFIKAČNÉ ÚDAJE

Názov	Spolok Permon Marianka
Právna forma	Občianske združenie
IČO	37929674
Ulica	Borinská 12
Obec	Marianka
PŠČ	900 33

MIREA

ZÁKAZKOVÉ ŠITIE

www.mirea.biz

 Inzercia

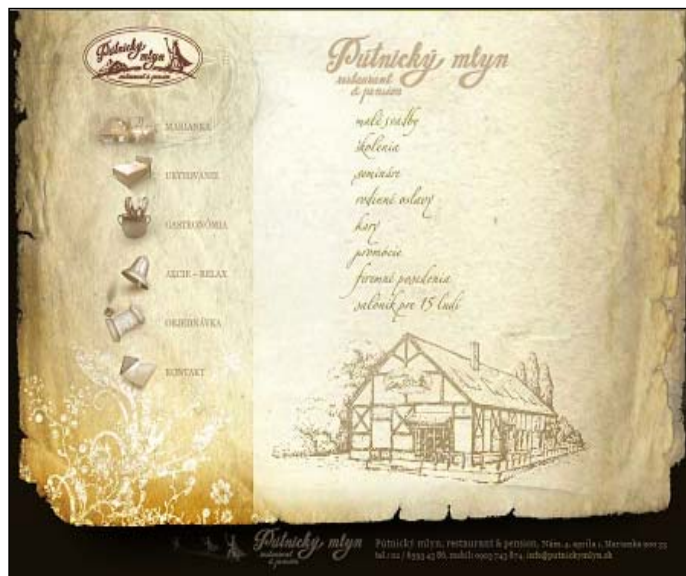
Hľadám ženu na domáce práce do bytu s rozlohou 6852,2 kilometrov štvorcových. Zn.: Beždomovec.
 Meteorologický ústav **hľadá** reumatikov k stálej spolupráci.
Predám ženu aj so žehličkou. Zn.: Obe sú teplé.
 Som rád, keď si teplý. Zn.: Paralen.
Vymením ženský mozog za 1/2 litra piva. Zn.: 1:1.
 Kto **daruje** 10 miliónov? Zn.: Ihned!
Predám 50 IQ. Je to všetko, čo mám. Zn.: Poslanec.
Vymením ženu za uhlie. Zn.: Metrák za metrák.
Predám hrabličky, lopatku a kýblik. Zn.: Končí sa mi detstvo.
 Ponúkam hrnčeky pre hluchých. Zn.: Bez uška.
Kúpim svetlo. Zn.: Môže byť aj bez žiarovky.
 Si sama a strašne sa nudíš? Tak ti treba!
Predám tango nohavičky. Zn.: Aj spreď

Zdroj: www.bomba.sk

KLAMPIARSTVO
Milan Murko
Marianka
0905 505666

www.klmpiarstvom.sk
 E-mail: milan.murko@mail.t-com.sk

Putnický mlyn
 restaurant & pension

*malé sniehy
 kolacik
 ovocniak
 mliečne oslady
 hory
 jamonice
 fírnica, pavučina
 salámk pre 15 ľudí*

Putnický mlyn restaurant & pension, Trnava, apríl 1, Marianka 09072
 tel.022 / 8333 43 98, mobil: 0907243 874, info@putnickymlyn.sk

stravovanie - ubytovanie

www.putnickymlyn.sk

MARIANSKY PERMON Vydavateľ: Spolok Permon Marianka
 Šéfredaktor a grafika: Jozef Král
 Redakčná rada: Ján Sand, Roman Lehotský, Juraj Slovák
 Adresa redakcie: Družstevná ul. č. 4/375, 900 33 Marianka
 Tlač: Tlačiareň NEUMAH spol. s r. o., Mlynská dolina 5, 841 05 Bratislava
 Redakcia si vyhradzuje právo príspevky krátiť a jazykovo upraviť.
 Nevyžiadané rukopisy nevraciamy.
 Registrované Ministerstvom kultúry SR, evid. číslo: EV 2342/08